

УДК 06.091.5 «452.1» 614.253.2-053.2: 378.661 (477.74)

НА НИВІ ПЕДІАТРІЇ

До 100-річчя кафедри дитячих хвороб ОДМУ та першої дитячої клініки м. Одеси

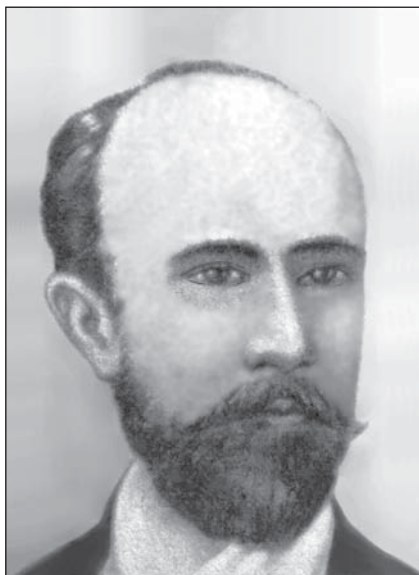
У 2000 році відбулась знаменна подія в житті м. Одеси й вищої медичної освіти України — виповнилося 100 років Одеському державному медичному університету. Під час будівництва та організації медичного факультету Новоросійського університету спорудження приміщення для дитячої клініки не передбачалося.

Першим завідувачим кафедрою акушерства, жіночих та дитячих хвороб 13 червня 1902 року, на підставі конкурсу, було призначено приват-доцента Медико-хірургічної академії, доктора медицини, екстраординарного професора Василя Миколайовича Массена. Після смерті В. М. Массе-

хвороб і завідував нею з 1904 по 1912 рік.

Розуміючи гостру необхідність покращання надання медичної допомоги дітям, перший декан медичного факультету професор В. В. Подвисоцький та завідувач кафедру дитячих хвороб професор В. П. Якубович звернулися до громадян міста з проханням допомогти у будівництві дитячої клініки. Їх виключна цілеспрямованість та енергія дали можливість зібрати необхідні благодійні кошти для цієї мети.

Дитяча клініка була збудована, головним чином, на приватні пожертвування князівни Любові Олександрівни Абамелек, яка внесла 75 000 рублів золотом, і до 1917 року носила її ім'я. Відкриття клініки

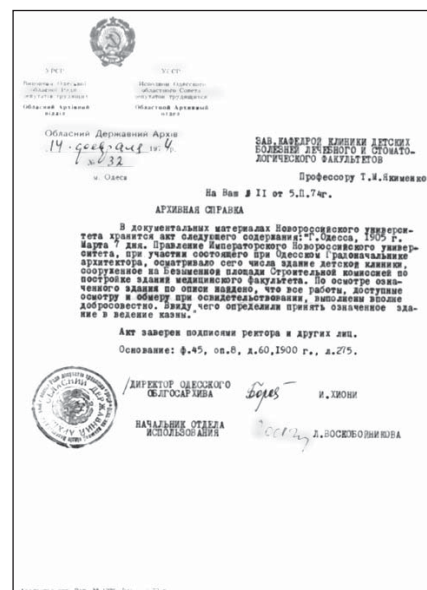
Професор В. М. Массен на, у 1904 році, читання лекцій по дитячих хворобах було дооручено професору Василю Пилиповичу Якубовичу. Він організував кафедру дитячих

Дитяча клініка

відбулося 7 березня 1905 року. Цього дня комісією при Одеському градоначальнику було «визначено прийняти цю будівлю у ведення казни». Це була перша дитяча клініка в Одесі, третя — в Україні і сьома — в Російській імперії.

Створення і відкриття клініки дало можливість подальшого поліпшення охорони здоров'я дітей, вивчення та аналі-

Архівна довідка про прийняття будівлі у ведення міської казни

зу матеріалів щодо захворюваності та смертності, підготовки спеціалістів для практичної роботи. З перших років існування клініка була і досі є регіональним центром по наданню допомоги дітям, а також базою наукової школи педіатрів. Організаційна, практична і наукова діяльність Одеської педіатричної школи завжди відзначалася великою соціальною значущістю досліджуваних проблем та актуальністю наукової тематики.

Професор В. П. Якубович очолював клініку в 1905–1912 рр. При ньому клініка була добре обладнана, робота в ній відзначалась чіткою організацією. Учні та колеги під керівництвом професора В. П. Якубовича вивчали анатомо-фізіологічні особливості травної системи новонароджених та

Професор В. П. Якубович

грудних дітей, розробляли питання діагностики дитячих інфекцій. Підручник В. П. Якубовича з діагностики дитячих хвороб і способів дослідження дітей (1890) тривалий час був настільною книгою педіатрів і студентів. Професор В. П. Якубович залишився в пам'яті учнів як чудовий лектор і організатор кафедри та клініки дитячих хвороб.

З 1912 по 1921 рік клінікою завідував професор Семен Костянтинович Гогітідзе. Це були важкі роки першої світової війни та революції. Дитяча клініка була перетворена у

лазарет. Але, завдяки відданості справі, професор С. К. Гогітідзе зумів не тільки підтримувати клініку, викладати курс дитячих хвороб на високому рівні, а й займатися науковою роботою. Співробітниками було опубліковано 20 робіт, присвячених фізіології та патології дітей раннього віку, особливостям фізичного розвитку дітей регіону. Професор С. К. Гогітідзе написав оригінальний «Посібник для студентів і лікарів», в якому висвітлено анатомо-фізіологічні особливості шлунково-кишкового тракту дітей різних періодів життя та питання природного вигодовування.

В історію одеської педіатричної школи С. К. Гогітідзе ввійшов як засновник Одеської спілки дитячих лікарів (1916). Він неодноразово повторював, що Спілка повинна підняти науковий ценз одеських педіатрів, створити колектив, який сприяв би об'єднанню малочисельної сім'ї педіатрів.

У всі часи робота Спілки не зупинялась, залишаючись школою для багатьох поколінь дитячих лікарів. Сьогодні Одеську асоціацію лікарів-педіатрів і неонатологів очолює завідувач кафедру госпітальної педіатрії і неонатології, член-

кор. АМН України, професор М. Л. Аряєв, а заступником є завідувач кафедру пропедевтики дитячих хвороб, лауреат Державної премії України, професор І. Л. Бабій.

У 1921–1928 рр. педіатричну школу Одеси очолював професор Ісай Якович Винокуров — людина енциклопедичних знань, громадський діяч і гуманіст.

У роки розрухи і голоду педіатри Одеси на чолі з професором І. Я. Винокуровим головним у своїй роботі вважали боротьбу з туберкульозом, гострими інфекціями. Ці питання знайшли своє відображення у наукових дослідженнях кафедри. Так, вивчався стан реактивності при туберкульозі, велася активна його профілактика у новонароджених. Віддаючи належне французькій школі (І. Я. Винокуров закінчив Вищу медичну школу у Парижі у 1888 р.), вчений продовжував дослідження у галузі дитячої психології. У некролозі, присвяченому пам'яті І. Я. Винокурова, видатний педіатр, професор О. А. Кисіль назвав Одеську клініку дитячих хвороб однією з кращих у країні.

Педіатрична школа Одеси у подальші роки відмічена спадкоємністю її керівників,

Професор С. К. Гогітідзе

Професор І. Я. Винокуров та співробітники кафедри дитячих хвороб

які пройшли підготовку у стінах медичного факультету Новоросійського університету, а потім медичного інституту.

З 1928 по 1954 рік кафедру дитячих хвороб і клініку очолював професор Аркадій Іванович Скроцький, який працював у ній з 1908 р.

Разом із співробітниками він зробив значний внесок у вивчення дитячої інфекційної патології, ревматизму, туберкульозу та інших захворювань. Професор А. І. Скроцький вперше в Україні застосовував і сприяв широкому впровадженню в практику серопротекції кори. У роботах співробітників кафедри у ці роки описано особливості дифтерії, різноманітні форми паротиту та вітряної віспи (А. І. Скроцький), зворотного тифу, холери (Г. С. Леві), клініку і лікування поліомієліту (Н. Г. Стюпіна, Т. Л. Мідлер, А. Н. Гончарук).

Клініці і лікуванню скарлатини, епідемічного цереброспінального менінгіту присвячені дисертації Я. С. Вайнера, М. В. Білецької, Г. С. Леві, Т. М. Якименко. Вчені кафедри А. І. Скроцький, П. С. Соснова, В. П. Чернюк, Н. Г. Стюпіна, В. І. Зузанова та інші різнобічно вивчали патогенез і клініку

ревматизму залежно від віку дітей.

Вчений створив в Одесі школу по лікуванню грязью дітей, хворих на ревматизм, ревматоїдний артрит, поліомієліт та інші захворювання. Великий науковий внесок зробив А. І. Скроцький у вивчення і застосування раннього позакурортного лікування грязью, організацію під Одесою дитячого санаторію «Холодна Балка», розробив показання до лікування грязью. З ініціативи А. І. Скроцького при клініці дитячих хвороб у 1948 р. була створена перша у країні грязелікарня. Багато уваги у своїй науковій роботі А. І. Скроцький приділяв питанням розладу харчування і травлення, хворобам періоду новонародженості. Під керівництвом А. І. Скроцького виконано близько 20 кандидатських і докторських дисертацій.

Вчений взяв активну участь в організації у 1932 р. педіатричного факультету медичного інституту, деканом якого він був з 1944 по 1945 рік. Великий педагогічний досвід було узагальнено у науковій роботі «Принципи і методи викладання педіатрії у медичному інституті». Багато співробітників і учнів А. І. Скро-

цького очолили педіатричні кафедри у різних вузах країни: професори С. А. Дулицький — у Москві, М. Х. Ургелідзе — у Тбілісі, А. М. Караєв — у Махачкалі, Г. Г. Стукс — у Томську, професор Г. С. Леві — в Одесі, А. М. Волошинов — в Івано-Франківську, В. П. Чернюк, Т. М. Якименко, Г. Н. Гончарук — в Одесі, О. М. Сафронова — в Запоріжжі, доценти П. С. Соснова — у Кишиневі, Н. Г. Стюпіна — в Одесі, Я. С. Вайнер — в Ужгороді.

Завдяки плідній діяльності Аркадія Івановича Скроцького, дитяча клініка з невеликого стаціонару перетворилась у велику, авторитетну в місті і країні установу з амбулаторією, клінічною, біохімічною і бактеріологічною лабораторіями, рентгенівським, електрокардіографічним, фізіотерапевтичним кабінетами, бібліотекою. Сюди госпіталізували найбільш складних і тяжких хворих.

У 1954–1969 рр. кафедру очолював професор Володимир Петрович Чернюк, а в 1969–1972 — професор Валентина Іванівна Зузанова. Основні напрямки роботи кафедри і клініки у ці роки — дослідження проблеми бронхіальної астми (О. М. Сафронова, В. В. Фролова, Л. Г. Зелінська), грязелікування (Т. Л. Мідлер), патології дітей раннього віку (В. П. Буйко), порушення обміну речовин (Г. С. Клочкова, М. В. Білецька), захворювання органів травлення (Л. М. Тихончук, О. К. Юзефович, С. С. Мінервіна). За цей період було виконано 2 докторські і 8 кандидатських дисертацій.

У 1957 році на базі клініки було проведено Республіканську конференцію з патології шлунково-кишкового тракту у дітей раннього віку з участю видатних учених-педіатрів — професорів В. О. Белоусова, М. С. Маслова, О. М. Хохол та ін.

Пізніше проведено конференцію з питань дитячого хар-

Професор А. І. Скроцький та співробітники кафедри і клініки

Професор В. П. Чернюк та співробітники кафедри

Професор В. І. Зузанова

Учасники Республіканської конференції — видатні вчені-педіатри професори В. О. Белоусов, М. С. Маслов, О. М. Хохол

Конференція з питань дитячого харчування з участю професорів П. Н. Гудзенко, Т. М. Якименко

чування з участю професорів П. Н. Гудзенко (республіканський педіатр) і Т. М. Якименко.

У 1980 році відбулася конференція, присвячена 75-річчю заснування клініки. У президії — професори В. П. Чернюк, В. Д. Драгомирецький, головний лікар ГKB № 2 В. П. Гогуленко. З доповіддю виступила професор Т. М. Якименко.

У 1972–1991 рр. кафедрою завідувала з. д. н. т. України, професор Тамара Михайлівна Якименко. Співробітники кафедри розробляли питання лікування гострих захворювань органів дихання з використанням специфічних імуноглобулінів, інгібіторів протеаз, мембрано-стабілізуючих і тканинних препаратів (В. П. Буйко, Г. Т. Михайлов, Г. С. Клочкова, Л. О. Тимошенко, Г. Г. Губень, І. П. Маломуж, В. Г. Зеленьянский). Під керівництвом професора Т. М. Якименко захищено 4 кандидатські дисертації.

У 1991 році кафедру очолив професор Ігор Леонідович Бабій. Клінічною базою кафедри продовжувала бути дитяча клініка МКЛ № 2 м. Одеси (колишня дитяча клініка медичного факультету Новоросійського університету).

У подальшому кафедра була реорганізована в кафедру пропедевтики дитячих хвороб

Семидесятип'ятирічний ювілей клініки. З доповіддю виступає професор Т. М. Якименко

(1994). Основними напрямками наукових досліджень у цей період стали дитяча гастроентерологія, пульмонологія, питання вигодовування та харчування дітей старше 1 року.

Базу кафедри суттєво розширено і оснащено усім необхідним. За період 1991–2004 рр. співробітниками кафедри написано і видано типографським способом методичну літературу для студентів з пропедевтики дитячих хвороб, опубліковано понад 200 наукових робіт, видано монографії «Му-

ковісцидоз у дітей і підлітків» (1994), «Дієтетика дитячого віку» (2002), навчальні посібники «Пропедевтика дитячих хвороб з доглядом за дітьми» (1999), «Клінічне обстеження плода і дитини» (1999), науково-популярне видання «Одеський медичний університет» (2000), наукове видання «Гармонічне харчування матері, плода і дитини» (2004) та ін. Під керівництвом професора І. Л. Бабія виконано і захищено 6 кандидатських дисертацій (З. Халдун, А. П. Пахомов,

І. М. Федчук, О. В. Горша, О. В. Морозова, Л. В. Руссу). У 1996 році доцентом кафедри Ю. П. Харченко виконано і захищено докторську дисертацію «Діагностика, особливості клінічного перебігу і фармакотерапії тяжкої atopічної бронхіальної астми у дітей». Нині професор Ю. П. Харченко — завідувач кафедри інфекційних хвороб дитячого віку ОДМУ. Результати досліджень вчених кафедри і клініки неодноразово були представлені на різноманітних конференціях, з'їздах і конгресах як в Україні, так і за кордоном. Професор І. Л. Бабій є автором близько 400 наукових робіт, 15 винаходів, багатьох раціоналізаторських пропозицій.

У 90-ті роки ХХ ст. одним із авторитетних і провідних учених-педіатрів як в Україні, так і за кордоном, академіком АМН України, професором Б. Я. Резніком в м. Одесі створено міський дитячий лікувально-діагностичний центр. Академік Б. Я. Резнік добре розумів і відчував необхідність реформування медичної допомоги дітям і підліткам та концентрації сучасного лікувально-діагностичного обладнання у стінах великого центру. У ньому проходять обстеження і лікування десятки тисяч маленьких одеситів, дітей і підлітків старшого віку. З перших днів роботи центру вірним соратником і однодумцем академіка Б. Я. Резніка була головний лікар центру Людмила Сергіївна Будяк. У 1997 році несподівано обірвалося життя академіка Б. Я. Резніка. Після його смерті Одеському міському дитячому лікувально-діагностичному центру присвоєно його ім'я, а трохи пізніше встановлено меморіальну дошку.

У зв'язку з перепрофілюванням ліжкового фонду і тенденцією до його збільшення, реформування лікувально-профілактичних закладів у 2002 році відбулося злиття центру з дитячою клінікою МКЛ № 2

Професор І. Л. Бабій та співробітники кафедри пропедевтики дитячих хвороб

м. Одеси у функціонально нове об'єднання — міську дитячу лікарню № 1 ім. акад. Б. Я. Резніка. Головним лікарем призначено Л. С. Будяк, науковим керівником — завідувача кафедри пропедевтики дитячих хвороб д-ра мед. наук, професора І. Л. Бабія.

Сьогодні МДЛ № 1 ім. акад. Б. Я. Резніка — сучасний, багатопрофільний дитячий лікувально-профілактичний заклад, що має найновіше лікувально-діагностичне обладнання, високопрофесійний колектив лікарів, медичних сестер, лаборантів і співробітників інших спеціальностей. У клініці МДЛ № 1 функціону-

ють 3 відділення та приймальний покій розраховані на 130 ліжок: гастроентерологічне — 45 ліжок, кардіоревматологічне — 45, відділення патології дітей раннього віку — 40 ліжок. У дитячій клініці працюють 17 лікарів, 50 — співробітників середнього медичного персоналу, молодшого персоналу — 35 і співробітників інших спеціальностей — 10.

У цій статті автор не ставив за мету зробити детальний аналіз роботи першої дитячої клініки м.Одеси, бо це неможливо у таких стислих рамках.

Коротка історія створення і розвитку клініки — це наше коріння, що дає можливість ще

раз побачити, відчути і досягнути уроки часу. Історія клініки тісно пов'язана з розвитком і становленням педіатричної школи міста як наукової, так і практичної. Сьогоднішнє покоління вчених-педіатрів, лікарів-практиків і тих, хто прийде їм на зміну, повинні належним чином продовжити справу і починання своїх попередників і примножити їх шляхом пошуку нових перспектив у педіатричній науці.

Зичимо кафедрі пропедевтики дитячих хвороб ОДМУ та Одеській клініці МДЛ № 1 ім. акад. Б. Я. Резніка процвітання і нових досягнень на ниві педіатрії.

ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ СТАТЕЙ для журналу «Досягнення біології та медицини»

До розгляду приймаються статті, які відповідають тематиці журналу й нижченаведеним вимогам.

1. Стаття надсилається до редакції в двох примірниках, підписаних усіма авторами. Вона супроводжується направленням до редакції, завізованим підписом керівника та печаткою установи, де виконано роботу, а для вітчизняних авторів також експертним висновком, що дозволяє відкрити публікацію. До неї на окремому аркуші додаються відомості про авторів, які містять вчене звання, науковий ступінь, прізвище, ім'я та по батькові (повністю), місце роботи та посаду, яку обіймає автор, адресу для листування, номери телефонів і факсів.

Якщо у статті використано матеріали, які є інтелектуально власністю кількох організацій і раніше не публікувалися, автор повинен надати дозвіл на їх публікацію кожної з цих організацій.

Автори повинні повідомити, для якої рубрики (розділу) призначена стаття. Основні рубрики (розділи) журналу: «Фундаментальні проблеми медицини та біології», «Нові медико-біологічні технології», «Оригінальні дослідження», «Огляди», «Інформація, хроніка, ювілеї». Докладніше про зміст рубрик (розділів) читайте на 3-й сторінці обкладинки.

2. Редакція віддає перевагу одноосібним роботам і роботам, виконаним невеликим колективом авторів (2–3). У першу чергу друкуються статті передплатників журналу, а також замовлені редакцією.

Не приймаються до розгляду статті, що вже були надруковані в інших виданнях, а також роботи, які за своєю сутністю є переробкою опублікованих раніше статей і не містять нового наукового матеріалу або нового наукового осмислення вже відомого матеріалу. За порушення цієї умови відповідальність цілковито покладається на автора.

3. Мова статей — українська для вітчизняних авторів, російська для авторів з інших країн СНД.

4. Матеріал статті повинен бути викладеним за такою схемою:

- а) індекс УДК;
- б) ініціали та прізвище автора (авторів), науковий ступінь;
- в) назва статті;
- г) повна назва установи, де виконано роботу;
- д) постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями;
- е) аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор;
- ж) виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття;
- з) формулювання цілей статті (постановка завдання);
- и) виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів;
- к) висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку;
- л) література;
- м) два резюме — мовою статті й англійською обсягом до 800 друкованих літер кожне за такою схемою: індекс УДК, ініціали та прізвище автора (авторів), назва статті, текст резюме, ключові слова (не більше п'яти).

5. Обсяг оригінальних та інших видів статей не повинен перевищувати 8 машинописних сторінок, оглядів — 10, коротких повідомлень — 2.

Зауважуємо: загальний обсяг містить усі елементи публікації, тобто заголовні дані, власне статтю чи по-